

Locuinti'a Redactorului
si
Cancelari'a Redactiunii
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefraucate nu se voru
primi decâtu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii ramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre si se luna . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Roman'a:

pro an. intregu 40 Lei n. = 16 fl. v. a.
„ 6 lune . . . 20 „ „ = 8 „ „ „
„ 3 — . . . 10 „ „ = 4 „ „ „

Pentru Inscritiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costă 10 cr.

Cătra OO. cetitori ai „Federatiunii.“

Numai dupa ce aparuse nr. 51. alu „Fed.“ ne-au
intempinat necesitatea de a muta editur'a diuariului
nostru la altu tipografu prin urmare fusese cu nepotin-
tia de a preveni pre OO. cetitorii nostri despre această
schimbare, si despre impedecamentulu de a scote nr. de
domineca. ceea ce vomu supleni in septeman'a viitoria.
De altmintrea schimbarea facuta va fi chiar intru inte-
sulu cetitoriloru pentru că ni-a venitu la cunoscintia că
diuariulu nostru de multe ori se speduiă numai a doi'a
ba intr'une ori chiaru si a trei-a di dupa aparitiunea
lui, ceea ce ni au causatu multe neplaceri, a fara de
cele provenite din nepasarea se nu dicemu vointi'a cea
rea a oficieloru postale. Ceremu indulgenti'a cetitoriloru
nostri pentru această intrecumare neaternata de vointi'a
nostra si pentru eventual'a neregularitate ce ar' potè
proveni (pre doue trei zile) din schimbarea intrevenita.
Redactiunea.

Revista politica.

Pest'a 21 maiu, 1869.

Suntemu la inceputulu ferieloru politice (la saison
morte) candu diplomatii mari si mici, ageri si netarèi
dar' cu totii astuti (vicleni) se ducu a se iscodi unii pre
altii pre la osebitele scaldetori a le Europei, unde se cocu
planurile nascocite de mai nainte, se inchiaia aliantiele
cele secrete, cari numai atunci devinu publice candu tim-
pulu este aproape d'a se incepe actiunea. — Paus'a in
politica s'au inceputu inse de multu, mai cam de atunci,
de candu se impacase conflictulu greco-turcescu; liniscea
ce domnesce de atunci incoce, este aproape absoluta, si chiar
din această cauza avemu totu temeulu de a ne indoii despre
durarea păcii. Candu tacerea este atâtu de adanca, miste-
riosa, suntemu ca si marinarii pre aplecati a presupune
că furtun'a se pregatesce, se apropia. Unde? voru intre-
bă, cetitorii nostri. Noi inca am dorì se scim, unde? si
mai alesu candu? In asta privintia avemu se ne multu-
mimu de coniepture mai multu s'au mai putienu probabile.
Diplomati a innalta va portà grige ca schinteu'a arun-
cata se nu faca a conflagrà Europ'a intrega, că-ci materia
aprindeciosa, putregaiu, este de ajunsu in betran'a Euro-
pa Mai de aproape se luăm in consideratiune eventualita-
tea unui resbelu intre Franci'a si Prussi'a. — De candu
imper. Napoleonu fece calea manzului prin tier'a Azteci-
loru (Messicu) se pare că steu'a lui au ajunsu cam spre
apusu. Istetiulu Bismarcu, isbutindu a-lu vicleni, i-au in-
tunecatu si mai multu nimbulu cu care diu'a norocului in-
cungiurase capetiu'a potintelui imperatu, la carele priviau
cu sfiela mistica, ca si la capitanulu loru celu mai mare
si celu mai intieptu, toti domnitorii continentului
nostru. — Sfingele de la riulu Secuan'a devenise ob-
iectulu cultului imperatoru si alu imperatoriloru, cari
admirau intr'insulu pre nesdravanulu carele pote de ca-
pulu s'au . . . lucru aru la imperati. Dar' neci nna ma ire
pre acestu pamentu nu stă pre vecia, asiè si gloriol'a lui
Napoleonu au inceputu a desparè, de candu unu peca-
tosu de sftenicu alu unui imperatu vestitu de harnici'a
de a potè be biera cu urciorulu celu lungu si mare, l'au
viclenitu amaru, Asiè crede lumea. Noi credemu că celu
ce au pusu atâte curse de a rondulu la amici ca si la
dusmani, au trebuitu in urma ca se dee si d'insulu ma-
caru cu unu petioru intr'un'a chiaru de a le sale, s'au celu
putienu se se impedece. Napoleonu, de origine romana
(italica) are naravulu de „ține minte“ dar' mai are si
alta insusire escelinte „tace si face“ de aici urmeza ne-
numeratele coniepture despre planurile lui de resbunare
in contr'a Prussiei, apoi ca omu intieptu au trebuitu se
se asecureze bine pentru rezultatulu ce voiesce, deci au
cercatu aliatii. Se dice că au si gasitu: pre gigantele
austro-magiari si pre galantuomulu rege alu Italiei rege-
nerate d'abiè. Nu potemu sci daca acesta aliantia intreita,
s'au dupa cum voru altii impatrata, — adaugandu-se si
leulu britanicu, — este intru adeveru inchiata in contr'a
Prussiei, devenite atâtu de eurendu spaim'a Europei. Si
pentru ce asta aliantia? Tota lumea afirma: pentru a im-
pedecă ceea ce nu se pote impedecă „Unirea Germaniei.“
Unu capu atâtu de luminatu ca alu imperatorului Napoleonu
se se opuna ore torintelui? Nu o potemu crede, si daca
am crede-o, nu o potemu pricepe. Daca Napoleonu au pa-
rasitu intru adeveru flamur'a carea o innaltiasc, si carea
lu-innaltiasc si pre d'insulu la culmea potestăti, flamur'a

natiunităților, atunci d'insulu va deveni impotinte
si va sucumbe in lupt'a cea nedrepta. Simpatia poporeloru
ce si o cascigase, scapetata si pana acum se va stinge
cu totulu si intorcandu-se in antipatia va produce sub-
tragerea poterii morale, fără carea neci unu lucru
mare nu pote face neci chiaru unu omu mare ca
Napoleonu. — Se credemu inse in poterca libertății si a
moralității, se credemu că imperatorulu Napoleonu, carele
au datu atâte semne de intieptiune, nu face aliantia cu
putredulu statu fără de nume, pururea reactionariu in
contr'a libertății si nu silescce pre altu statu pentru a
carni-a reconstituire prin unione, au contribuitu insu-si,
se se lupte in contr'a unirii unui elementu mare, cu
aspiratiuni identice, se se lupte dicemu in contr'a unirii
Germaniei atunci candu Italia insa si aspira la indeplini-
rea unirii sale. Aces'a ar' fi unu inconvenientu, ba una
monstruositate, ce dupa eternele legi a le naturei si a le
moralei, nepunita nu ar' potè se remitti. — Se credemu
dara că aliantia despre care se vorbescce de atât'a timpu
este pentru eventualitatea crizei orientale, a carei-a erup-
tiune s'au amanatu prin staruintiele poteriloru, dar' nu
s'au delaturatu. — Cu tote aceste, noi ca diuaristi, avemu
se inregistrăm cu amenuntulu tote fenomenele câte se
ivescu pre orizontele politicu si se luăm sciintia despre
cele ce se d'icu a supra splicării acelor-a.

Fenomenulu celu mai nou aparutu in cea mai adan-
ca liniscea au fostu caletori'a cometului, s'au dupa altii a
vercolacului, numitu principele-rosiu, in părțile orientale
a le Europei, s'au graindu mai localisatu in părțile meri-
dionale a le imperiului austro-magiariu. Diuariel'e pome-
niă, intre varietățile d'lei, despre sosirea arciuceului Vi-
toru — Ludovicu fratele imperatorului Austriei, la Paris,
chiar' in acelu timpu pre candu v'elulu imperatorului Na-
poleonu invertindu-se pre la Pest'a, resedinti'a tempu-
raria a imperatorului Francescu-Iosefu, fece rot'a pre la
Belgradu (?) Zagrabi'a, Trieste, Veneti'a, si mai de parte.
Lucrulu se petrecu in cea mai mare tacere. Presinti'a prin-
cipelui Napoleonu abiè s'au observatu la Pest'a, unde lo-
cutorii aflara numai d'in list'a strainiloru, că principele-
rosiu au petrecutu un'a s'au câte? zile in capital'a Un-
gariel. Scirile electrice se urmau un'a dupa alt'a despre
caletori'a principelui la Belgradu, (unde nu credemu că
ar' fi fostu de ora ce diuariel'e de acolo n'au pomenitu
nenica) la Zagrabi'a, unde se aretă si unu semnu (malum
omen) că gener. Gablentiu si-franse petiorulu petrecandu
pre principele la calea ferata, tote aceste cu scopulu
ostensibilu de a mască presinti'a lui la Pest'a. Acum se
pote intrebă: de unde acesta coincidentia? unu arciuce
imp. la Paris, precandu unu principe imp. la Pest'a. Unu
diuaristu, fără multa istetie inca pote respunde: am
gasitu-o! Ce se fie alta, de câtu că acei doi principi, con-
sanganeni de aproape doi mari si neinvinsi imperati (epite-
tulu de „neinvinsu“ nu l'am inventatu noi, acelu-a se
afla scrisu negru pre albu in tote actele publice, ca unu
atributu alu potintelui imperati) au schimbatu unulu
ici, altulu solo, tractatulu de aliantia secreta, si fiindu că
lucrulu secretu (devenitu de multu publicu, dar' totu at-
t'a) trebe se se faca in taina mare, a urmatu firesce
ca se se faca prin omeni a secretis. — Fenomenulu
indoitei caletorie dara se splica atâtu de usioru precum se
pote splică patiani'a generalului Gablentiu de si-au
frantu bietulu petiorulu. Cu multu mai cu anevoe
s'ar' potè splică la ce se reduce acestu malum omen,
chiar' asiè ca si candu s'ar' intrebă la ce se reduce
aliantia inchiata? Aici n'avemu ce respunde decâtu in-
trebati pre cocosiu-rosiu vreamu se dicemu pre principele-
rosiu, carele va fi chioratu nitielu pana a nu se pune si-
gilulu pre secretele tratatulu.

Altii voru se se scie că principele-rosiu au facutu nu-
mai una caletoria de inspectiune in Ungari'a, pentru ca
se vedea cu ochii si se se convinga despre spiretulu celu
bataliosu alu armatei austriace si mai vertosu alu arma-
tei unguresci de honvedii (la carea nu se imbudiescu de
câtu numai gunoiele trantoriloru si ciganii, d. e. in Ora-
dea-mare 5, di: numai cinci insi, d'entre cari neci unu-
lu nu au fostu bunu de catania, adeca reetius de hove-
dia.) Ce impressiune va duce principele Napoleonu la
Paris? Ca omu, carele in urmarea pusetiunii si a con-
siuniloru sale, va fi avutu atingere duplice, cu omeni
d'in regiunile mai innalte, adeca florea reactionii si cu
amieii de odinora d'in emigratiune, adeca florea revolu-
tiunii, este preaprobabilu că va fi fostu saturatu cu ar-
guminte, provenite d'in motive osebite dar' câtu pentru
scopu (resbelu) identice, despre harnici'a armatei austria-

ce si despre neastemperulu magiariloru de a se incaieră
chiaru si cu i-su-si fiulu sorelui d'in China, numai sin-
guru singurelu pentru a si mai recorì pruritulu de mare
potere. Ast-felu reportulu principelui-rosiu ar' potè se
devina periculosu pentru pacea betranei cusone Europ'a
daca imperatorulu Napoleonu nu ar' mai avè si alti nuncii
de la cari trage informatiunile sale. Elu trebe se scie
că imperiulu celu cu doue capete este una masina
grandiosa, dar' i lipsescu aburii. La unu casu de-resbelu,
ostiriloru austro-magiare (catane si honvedii) coalisate,
prospectulu de invingere li-s'ar' potè face numai d'in
intemplantie orba, dar' neci de câtu d'in precalculare ome-
nesca. Aceste bine le scie imperatorulu Napoleonu, si se va
socoti de doue ori pana a se aruncă cu unu asemene aliātu
in foculu resbelulu chiaru in contr'a Prussiei, acoperit
in dosu prin gigantele Nordulu. Nu, inca odata nu, im-
peratorulu Napoleonu nu va incepe resbelu in contr'a unirii
elementului nemtiescu, si neci odata nu cu asemene aliati,
d'entre cari unulu ca vai de elu, era altulu nu pote com-
bate basea esistintiei sale si a viitoriei marii. Nu va fi
dara resbelu? voru intrebă cetitorii nostri. De ocamdata
nu, celu putienu nu este immininte, dar' neci nu credemu
ca se se nasea intre Franci'a si Prussi'a numai pen-
tru a se impedecă unirea Germaniei sub sceprulu
dinastiei de Hohenzollern. Daca totu-si pre Napo-
leonu ambiitiunea s'au mai bine vanitatea l'ar im-
pinge a se bate cu morile de ventu, in locu de a
spriginu eliberarea si considerarea poporeloru d'in oriinte,
si preste totu libertatea si a casa in Franci'a, este per-
dutu si cu elu impreuna dinasti'a sa. carea neci in cursu
de 10 ani nu s'au potutu inradecina in Franci'a, pentru
că d'insulu nu i-au ssiutu udă radecinele cu rou'a liber-
tății datatoria de potere, pentru că elu au iubitulu mai
multu potestatea decâtu libertatea. C. c.

Diet'a Ungariel.

Siedinti'a d'in 13 maiu a camerei depu-
tatoriloru.

Presiedinte: Paulu Siomsfciu. Notari: Sandru
Bujanovicu si olomanu Sèlu. D'in partea regin-
lui ministrii: Iuliu Andrasî, Baltasaru Horvatu, b.
Iosefu Eötvösiu, Melchioru Loniai, Stefanu Gorove,
b. Bela Vencheimu.

Siedinti'a se deschide la or'a 10 a. m.

Presiedintele anuncia urmatori'a

Interpelatiune.

On. camera! Mai multe comunicate diurnalistece, ase-
menea protestele minorității magiare de sentiminte consti-
tutiunale, facute contr'a concluselor si faptelor nelegali
ale majoretății congregatiunii comitetului districtului Faga-
rasiu si adresele de plansore indreptate ministrului de in-
terne d'in partea acelei minorități, asemenea articlii aparuti
in diurie in caus'a alegerii mai d'aprope d'in districtulu Fa-
garasiu si plansorile adresate ministrulu de interne d'in par-
tea alegatoriloru de sentiminte constiutiunale d'in distric-
tulu Fagarasiu, adusera la cunoscintia publica urmatoriele
eveniminte:

1. Că in siedinti'a comitetului districtului Fagarasiu,
in care s'a datu citire rescriptulu gratiosu regescu prin care
se conchiama diet'a presinte, primulu vice-capitanu distric-
tualu, Codru Dragusianu de Permanu, mai de parte vicariulu
gr. cat. Iona Antonelli au dechiaratu publice, cum că uniu-
nea Transilvaniei pre ei ca pre romani nu i pote oblegă, si
provocandu-se la pusetiunea loru constiutiunale, eluptata in
diet'a de la Sabliu in 1863, conformu carei-a Transilvania,
ca principatu de sine statatoriu, posede legelativa deosebita
prin urmare diet'a pestana pentru d'iosii nu este competen-
ta, au propusu „a nu se impleni inaltulu rescriptu regescu
respectivu a nu alege deputati pentru diet'a pestana;“ dom-
nulu Codru Dragusianu modifică propunerea acest'a estu-
modu, ca nepotendu-se resiste inaltulu rescriptu regescu,
(comitetulu) se lu implenesca inse numai supunendu-se silei,
er' nu d'in bunulu sentiu de detorintia.

2. Faptulu, că domnulu capitanu supremu alu distric-
tulu Fagarariu, Ladis. Tamasiu, cu una patientia fără esem-
plu, a concesu terenu discusiunii escitate si propasirii de
colore revolutiunaria, indreptata d'in partea conducatoriloru
reactionii daco-romane c mitatense, in comitetulu comiten-
su, contr'a neviolabilității unității santei corone magiare si
in protiv'a garantiiloru constiutiunii santiunate, ma ce e
mai multu, n'a impedecatu neci cu unu cuventu improtoco-
larea conclusului majoretății care acceptă d'ale sale atinsele
principie reactionarie.

3. Faptulu, că cu ocaziunea alegerilor mai d'aprope, candu reacțiunea dacoromana d'in districtulu Fagarasiu, in urm'a inspiratiunii primite de la comitetulu esmisu de adunarea Macelariana d'in Mercurea, s'au intruniti pentru ca, contr'a candidatului partitului maghiaru-romanu de sentiminte constitutionale, se alege pre domnulu Baritiu unulu d'in conducatorii primari ai acelu comitetu, su conditiunea, că nu se va infatisia la diet'a pestana, presintele capitanu supremu alu districtului, domnulu Lad. Tamasiu n'a facutu nici unu pasiu oficiosu pentru restringerea abuzurilor ne mai audite si nelegalitatilor oficialilor partizani ai lui Baritiu de la celu d'antăiu pana la celu d'in urma, ma a concesu ca judii sclaviloru (szolgabirák) comitatensi se bage in fiera pre toti alegatorii de sentiminte maghiare, cari se presintau intr'un'a séu alt'a comuna spre a se consultă cu alegatorii consoti, si tienendu-i in prinsore câte 3—4 dîle, se i espedeze la Fagarasiu; a concesu mai departe, in butulu mai multoru plansori, ca judii sclaviloru (szolgabirák) se scotia d'in postu pre antistii comunali, cari n'au desvoltatu energi'a receruta pentru ajungerea scopului reactiunariu daco-romanu, dupa mai multe reclame n'a facutu dispusetiuni oficiose pentru ca alegatorii maghiari-romani cu sentiminte constitutionali, nevoindu a se aliă pentru scopuri daco-romane, se nu fia espusi, in comun'a propria, celoru mai neumane insulte si recriminatiuni d'in partea judiloru cerc., a antistiloru comunali si a preotiloru sei.

Aceste, si alte nenumerate fapte ce nu se potu insira cu asta ocaziune, aréta chiaru, că opusetiunea d'in districtulu Fagarasiu, in privinti'a insemnatăii sale, neci nu se pote asemena cu direptiunea opusetiunaria ce se manifesta in comitatulu Hevesiu, mai alesu d'in caus'a, că reactiunea, dorerere! domnitoria pana si adi in districtulu Fagarasiu, nu se intreprinde in spiretulu principiului politicu alu vre-unei coloriture de partitu d'in diet'a presinte, ci se face in numele partitului daco-romanu reactiunariu d'in Transilvani'a, condusu de sentimintele unui profundu anti-patriotismu, intemeiatu nu pre opiniunea poporului, numindu-se pre sine partitu nationalu.

Si totu-si candu energi'a guvernului pentru sustinerea ordenei se manifesta atâtu de completu in alte comitate, pentru restaurarea ordenei constitutionali in districtulu Fagarasiu nu s'a facutu neci unu pasiu; in congregatiunea comitatensa d'acolo vorbescu si adi intr'unu tonu, ca si candu ar direge-o unu ministeriu d'alu lui r a t e a n u

Dupa ce d'in faptele de mai in susu se pote vedè chiar', că „a capite foetet piscis,” adeca spunendu-vi maghiarcesce, că desordine anti-constitutionale d'in districtulu Fagarasiu, provine d'in lips'a energiei, d'in incapacitatea si lips'a vointei patriotice a capitanului romanu d'in presinte, si dupa-ce acést'a situatiune comitatensa, producandu cea mai mare amaratiune in partitulu magiaru si celu germanu si clatenandu increderea cătra guvern, nu se mai pote sustienè, in urm'a provocării primite d'in mai multe părți, mi ieu libertate a adresă ministrului de interne urmatori'a interpelatiune:

„Are cunoscentia despre constelatiunile violatorie de constitutiune, insirate mai in susu, d'in districtulu Fagarasiului, despre faptele susatinsc scandalose, ale reactiunii dacoromane, domnitoria acolo, si despre activitatea ei ce vatama autoritatea publica a guvernului? si ce despusetiuni e aplecatu a face in interesulu restaurării ordinii constitutionali comitatense, pentru impiedecarea nisuintiloru daco-romane, si indrumarea la ordene a factoriloru aceloru nisuintie?”

Pest'a, 13 maiu, 1869. Balintu Ci as a r u m. p. dep. Santu-Georgiului.

Carolu Bobori presinta petitiunea opidului Tiegledu, care cere ca teatrulu poporalu d'in Bud'a se subsidieze d'in cass'a statului. — Se tramete comisiunii petitiunaria.

Apoi se face urmatori'a

Interpelatiune.

Are cunoscentia ministrulu justitiei despre tormentările, cu bâte si scutice, ce se aplica in unele comitate d'in partea judiloru cercuali, a jurasoriloru si judiloru de la tribunale, contr'a acusatiloru si deosebitu contr'a tieraniloru si industriariloru, retienuti in arestu de investigatiune, — si deca are cunoscentia, voiesce dnulu ministr de justitia ca — si pana la crearea codicelui penale — se impiedec abuzurile prin una novela, presintandu camerei unu proiectu de lege?

Iuliu Schwartz deputatulu cetății Alb'a-regale.

Ministrulu justitiei B. Horvatu: Facundumi-se intrebarea in generalu, fără a se anenti casuri speciale, e greu a respunde. In data ce dnulu interpelatoriu va numi pre abusanti séu celu putienu comitatulu in care se comitu acele abuzuri, voiu grabi a ordonă cea mai rigurosa investigatiune in cestiune. La a dou'a parte a interelatiunii se respunde, că pana candu nu vomu avè codice, nu pote fi vorba de novela. La tomna inse se va presintă camerei unu proiectu pentru codicele penalu.

Franciscu Deacu nu recunosc necesitatea unei legi interimali in privinti'a abuzurilor, fiindu-că stramosii sei s'au igrigitu inca la 1790, interdificandu aplicarea torturei pre terenulu procedurii penali.

Deci pana la crearea codicelui penalu este a se aplica cu rigore legea esistente.

Danilu Irani: Do e impregiurări triste, doue pete negre pre seriulu constitutionalismului maghiaru, atragu atentiunea uropei asupr'a Ungariei: Libertatea confesiunale inca nu este ascurata pre deplinu; — pedepsele trupesci, ce umilescu demnitatea omenésea, inca nu sunt sterse. Speréza că ministrulu just. va presintă camerei actuali codicele penalu, inse pana candu acelu-a va trece prin ciurulu pertratării si se va intruce in vietia, multi tirani menuntiei multe si grele bâte voru potè se imparta (risete in drépt'a) sermanului tieranu. Deci presinta unu proie tu de lege — interimalu — pentru infrenarea abuzurilor, cerendu a se tipari si pune la ordene d'ilei.

Stefanu Patai crede, că dnii, cari au avutu placere a ride, candu antevorbitoriuulu atinse instrumentele tormentali, daca s'ar' aplica contr'a dniloru acele instrumente gadelitorie, de siguru n'ar' avè mare voia d'a ride.

Colomanu Tis'a nu concede ca cine-va se constate că in Ungaria constitutionale tormentă ile inca totu mai au trecere.

Inchiandu-se cestiunea, urmeza la o dene raportulu comisiunii esmise pentru elucrarea adresei. Fr. Pulsch dă citire urmatoriului.

Proieptu de adresa.

Preagratiöse Imperatu si rege apostolicu!

Amu salutatu cu bucuria apelululu cuprinsu in preanaltulu cuventu de tronul Maj. vostre, ca natiunea se si indrepte iute si resolutu tote poterile spre opera cea mare a transformării interne.

Noi inca suntemu convinsi, că conditiunea nedelaturavera a prosperării tieriei, radmulu celu mai securu alu libertății nostre constitutionali este desvoltarea spiretuala si materiale a natiunii. Sentimtu lipsele, ce nu le amu potutu supleni intre calamitățile evinemintelor de pana acum; cunoscemu esigintiele timpului, care nu ni este iertatu a le immora, si petrunsi de sentiulu necesității reformeloru corespunditorie interne, ni tienemu de detorintia santa, ca dupa ce prin rezolvirea indeplinita a cestiuniloru pendinti de dreptu publicu bas'a organizării interne este depusa deja, se indireptămu fără amanare tota activitatea nostra spre modern a regulare a trebeloru interne.

Acele punte ale regulării interne, cari se insira unulu câte unulu in preanaltulu cuventu de tronul Maj. vostre, continu obiepte a caroru rezolvire corespunditoria este comun'a dorintia a tieriei; in privinti'a acestoru-a trebuie a se dispune câtu mai curendu; nu vomu intardiă a luă la pratrare obieptele aceste, tienendu, in aintea ochiloru dupa putintia, totu de un'a promoverea posibilu a prosperării poporului, esigintiele sociali ale tieriei si interesele unite si nedesbinavere ale ordenei si libertății.

Stimămu cu pietate trecutul patriei nostre, suvenirile acelu-a; dar' nu ne vomu adipi cătra institutiunile, ce in trecut au potutu fi corespunditorie si trebuintiose, adi inse ar' potè impiedecă binele publicu, infflorirea si desvoltarea constitutionale a tieriei!

Obieptele momentose, amentite in preanaltulu cuventu de tronul, receru tempu multu, labore grea; atentiunea legelativei afara d'aceste inse va avè a se estinde la rezolvirea si altoru obiepte nu mai putienu importanti; conclusele nostre in privinti'a aceloru obiepte inca le vomu susterene d'in candu in candu Maj. vostre.

Suntemu convinsi, că legatur'a legale creata prin impacatiunea de dreptu publicu inchiata in diet'a trecuta d'o parte intre Ungaria, d'alt'a intre Croati'a si Slavoni'a, se va consolidă si mai tare prin activitatea unita fratiésca, receruta pentru rezolvirea trebeloru nostre comuni. Amu sentitu in comunu necesitatea agendeloru celoru multe, voimu si vomu colucră cu poteri unite si laboriosetate pentru prosperarea binelui patriei nostre comuni.

Nu potemu a nu vi aminti cu incredere sincera starea presinte a confinieloru militare.

Este afara de indoieia, cum-că confinielu militare apartienu coronei ungueresci; una parte compete nemidilocitu Ungariei alt'a nemidilocitu Croatiei-Slavoniei. In confinielu militari inca totu mai existe, ca traditiune d'in trecut, una institutiune care de una parte nu corespunde raportelor moderne, de alta parte este in contradicere cu legile nostre, cari estindu a supr'a tuturoru de o potruva sarcinele detorintiei de aperare si beneficielu constitutionii.

Nu ne indoimu, că efeptuirea transformării va intimpină multe si mari greutăți, permiteti-ni inse Majest. Văstra a speră, că atentiunea prea inalta a domnitoriuulu va tinde gratiosu spre delaturarea greutățiloru acestoru-a, si astu-feliu va face posibilu, ca in loculu institutiunii militari ce in facta inca sustă, se se midilocésca, pre calea transformării graduative, intruducerea raportelor constitutionali ale coronei ungueresci, si implenirea dorintieloru constitutionali ale tiereloru Dalmati'a-Croati'a-Slavoni'a.

Ni tienemu de detorintia mai de parte, ca provocandu-ne la §. 65 art. XXX. alu legii d'in 1868, se reclamămu inaintea Maest. Văstre si in caus'a Dalmatiei, care de jure apartienu cu Croati'a d'impreuna coronei ung.

Calamitățile resbeleloru au ruptu legatur'a faptea cu

secli mai inainte. Seimu noi că in secli decursi de la desbinarea acést'a s'au formatu raporte diferite, séu ivitu interese numerose cari nu se potu ignoră neci sacrifică repedei realității faptee, dar' credemu că intieptiunea Maj. Văstre va delatură greutățile, si luandu in consideratiune drepturile si interesele tiereloru interesate, va succede a resolvă in contielegere cestiunea acést'a.

Amu intielesu cu bucuria d'in preanaltulu cuventu de tronul Maj. Văstre, că raportele amicali externe dau prospectu siguru pentru sustinerea păcii. Noi inca dorimu pace, resbelulu totu de una eimprenatu cu sarcine este una trista necesitate, darurile pacii mediu-locescu infflorirea tiereloru, regularea corespunditoria a trebeloru nostre interne, mai alesu in situatiunea nostra presinte, si parsimoni'a atâtu de necesara pentru bugetulu si sistemulu nostru de contributiune, se potu mediulocu numai in tempu de pace.

Primiti gratiosu Maj. vostra esprimerea plina de veneratiune a sentimentulu nostru de profunda recunoscentia pentru parintésca ingrigire espresa gratiosu si in preanaltulu cuventu de tronul Maj. vostre, in favorea promovirii desvoltării interne a tieriei pre bas'a constitutiunii nostre in consunantia cu dorintiele tieriei.

Noi in pusetiunea nostra de reprezentanti ni recunoscemu de detorintia santa a colucră cu diligentia neobosita, ca intentiunea parintésca a Maj. vostre, indreptata spre binele patriei nostre se se realizeze câtu mai curendu.

Cari de altmentre suntemu ai M. vostre c. r. ap. cei mai umiliti servitori, deputatii intruniti ai tiereloru Ungaria-Croati'a-Slavoni'a

Apoi se mai dá citire la trei proiepte de adresa, presintate: unulu de Col. Tis'a (d'in partea stangei centrali), altulu de Ernestu Simoni (d'in partea stangei extreme) si alu trei-lea d'in partea deputatulu Miletiicu.

Juriulu verificatoriu dechiaru verificati pre deputatii urmatori: Franciscu Bereti, Stefanu Theil, c. Paulu Esterhazi, Niculau Iancovicu, Ludovicu Piliš, Mauru Iocai, Sandru Cichi, onu Varadi, Colomanu Tótu.

Dupa una disputa lunga, că ore raporturile jurielor verificatorie se fia motivate séu ba in aintea camerei? se de decide ca deputatii inca neverificati se nu capete banii corcelari.

Comisiunea economica presinta proiectulu séu in caus'a impartesiriloru diurnalistiche despre pertratările dictali.

Siedinti'a se inchia la ora 2. d. am.

Proieptu de adresa.

Majestate imper. regésea!

Amu ascultatulu cuventulu de tronul prin care, Maj. vostra ati binevoitu a deschide diet'a tieriei, l'amu ascultatulu noi, reprezentantii poporului cu devotamentulu, ce ni lu inspira sentimintulu nostru loialu in privinti'a tronulu Maj. vostre.

Consentimtu predeplinu in privinti'a principiului cardenalu, ce transpira preanaltulu cuventu de tronul, si este espresu in aceste cuvinte sublime: „raportele favoritorie de dreptu publicu forméza numai o unica garantia in sine nesuficienta pentru sortea natiuniloru; garantia principale si deciditoria, fără decare nece celu mai favoritoriu raportu de dreptu publicu nu pote avè rezultate duratorie. jace in poterea interna de desvoltare a inse-si natiunii;” si că desvoltarea acestei poteri vitali depinde de la reformele interne; nu se pote inse negă, că raportele favoritorie de statu forméza conditiunea escentiale a desvoltabilității unei natiunii, pre bas'a reformeloru interne, si purcediendu d'in acestu punctu de vedere, noi reprezentantii si fidelii intreperti ai cugetelor si dorintieloru natiunii, suntemu convinsi, că raportele de dreptu publicu, remase neresolvite in decursulu mai multoru secle, neci in diet'a trecuta nu s'au rezolvitu in modu indestulitoriu, si estu-modu inca nu s'au depusu bas'a solida pentru ulterior'a activitate cu unu sucesu durabile si securu.

Acést'a o dovedesco indestulu crescerea opusetiunii fără diferentia de nationalitate — cu tote că s'au intrebuintiatu tote mediu-locele presiunii, o dovedesco intr'una mesura si mai mare spiretulu nemultumirii se nu dîcemu alu desperării, ce strabate in tote părțile, suminandu, ore-si-cum involuntarmente si neoservatu, prin canale suterane, bas'a disolubile a edificulu statului.

Esistu intru adeveru raporte de dreptu publicu, cari nu s'au rezolvitu in decursu de secle, si dacia a fostu candu-va tempulu, acelu a a fostu si ar' fi acum celu d'in urma, pentru ea aceste raporte se se resolvable in modu favoritoriu, cu indestulirea tuturoru natiuniloru esistintii in monarci'a Maj. vostre, de-cum-va scopulu resolverii este sustarea imperiuulu, consolidarea tronulu, promoverea buneii susistintii, séu infflorirea tuturoru natiuniloru d'in tierelu Maj. Văstre. Imperiuulu acestu-a i a fostu destinata una epoca noua pre terenulu istoriei culturai. Misiunea acestei monarcie, ca unei legature intre orientu si apusu, a fostu: ca precum su domnirea trei-sculare a oscurantismulu a fostu stélpulu asolutismulu si alu reactiunii contr'a libertății poporeloru, precum a fostu una punte de feru. ce servi spre apropiarea asolutismulu apusenu cătra despotismulu orientalu, precum a fostu centrulu unde s'au creatu sant'a aliantia, aruncandu natiunile in

lantiuri si in cursele diplomatiei cu forti'a brutale militara, asid' adi in seclulu luminoi este chlamata a fi stâl-pulu libertății natiunilor, puntea pentru apropierea culturai si libertății constituționale de la apusu cătra resaritu, scutul independenței poporelor orientului contra nordului si apusului.

Suntemu constrinsi a marturisi cu cea mai mare parere de reu, că cestiunea raportelor trei seclarie, de dreptu publicu, inca nu o vedemu resolvida estu modu, ca se fia depusa deja bas'a misiunii si destinatiunii imperiului.

Cestiunile de dreptu publicu, cari, dupa convingerea nostra, au trebuit si inca trebuescu a se resolvi, sunt urmatoriile: antăiu constituționalismului si integritatea tierelor coronei s. Stefanu; a dou'a modulu legaturii tierelor coronei s. Stefanu intre sine si cu celelalte tiere ale Maj. vostre; a trei'a egal'a indreptăție a totoruru natiunilor existenti in tierete Maj. vostre.

Nu potemu a nu spune că integritatea statului de una parte si suveranitatea lui de alta parte sunt doue conditiuni esentiale ale constituționalismului adevratu si perfectu, anume in tierete care formăza colectivulu un'a totalitate de statu, si nu se pote nega, că ambe aceste conditiuni lipsescu in tierete de su coron'a s. Stefanu.

Dalmati'a, care formăza una parte constitutiva a tieretei croato-slavone, nu este anesata acestoru tiere sorori.

Asemenea si confiniulu militariu este afara de terminii tierelor de su coron'a s. Stefanu.

Atributululu celu mai esentialu alu suveranității statului si celu mai principalu dreptu alu reprezentanției natiunali consiste in a potè dispune autonomu si nede-pendinte de alte tiere despre sangele si banii natiunii.

Aceste drepturi, fiindu numite cause comuni, s'au depusu in nisece mani (delegatiuni) neresponsabili legilativei tierete. Delegatiunele causelor comuni si ministeriulu de statu sunt incompatibili cu adevrat'a autonomia.

Noi recunoscemu necesitatea legaturii intre diferite tiere ale Maj. vostre. Modulu staveritu pentru această legatura inse este opusa celor doue conditiuni, pre care ar' fi trebuitu se fia basatu. Una conditiune: autonomia constituționala a tierelor coronei ung., această autonomia este vatemata prin restrictiunea susamentita a atributeloru cardenali ale suveranității statului; er' ce'alalta conditiune: ca modulu acestei legature se fia utilu pentru tote natiunalitățile tierelor Maj. vostre.

Modulu acestei legature inse nu este numai neutlu totoruru natiunilor, ci este totu una-data si daunosn pentru majoritatea natiunilor de su sceptrulu Majestății vostre.

Pregratiose Domne! Diet'a ungrăsea au sustieun to ca conditiune sine qua non pentru realizarea legaturii intre teritorialele ei si transilvanice, domnirea constituționalismului in tierete transilvanice.

Raportele celor alalte tiere ale Maj. vostre nu sunt regulate in spiretulu constituționalismului adevratu.

Constituționalismulu, in statele ce consistu d'in mai multe tiere si natiuni, cari au drepturi istorice autonome de statu, nu se pote bas'a numai pre una abstracta seu individuala egale-indreptăție, ci totu-una-data pre autonomia concreta a acestoru tiere si pre egal'a indreptăție natiunale.

Tierele coronei boeme d'in tierete numite ale Maj. vostre au una deosebita pusețiune de dreptu publicu, analoga cu pusețiunea Ungariei in raportu cu tote cele-alalte. Dinasti'a Maj. vostre au obtienutu prin alegere si conventiuni coron'a boema; d'in caderea (1621) natiunii boeme la muntele albu in resbelulu portatu in caus'a aperiții drepturilor de statu si natiunali, a potutu resultă nimețirea dreptului dinasticu a regelui nou-alesu, dar' la neci unu casu nu si perderea constituțiunii si a autonomiei statului, precum drepturile de statu ale Ungariei nu si-au perdutu momentu setatea fiindu devinse rescol'a pentru propri'a apearare. Diferența anului suspin-derii dreptului nu schimosesce esintia dreptului. Gloriosulu predecesoriu alu Maj. vostre au binevoitu a recunosc in 1848 drepturile de statu ale Boemiei, Maj. vostra in diplom'a d'in 20 octovre 1860, v'ati induratu a asecură in modu solemn drepturile de statu ale acestoru tiere, er' patent'a d'in fauru si constituțiunea d'in diecemvrie 1867 au stersu drepturile si autonomia de statu ale coronei boeme.

Galiti'a inca indesiertu reclama drepturile sale autonome de statu, la cari este indreptătitu nu numai ca tiere deosebita ci si in spiretulu tratatelor numite dividendenti.

Slavii d'in Crain'a, Carinti'a, Stiri'a si Istri'a indesiertu pretindu drepturile sale autonome natiunali.

Acăsta stare a lucrurilor in celelalte tiere ale Maj. vostre, unde milioanele slaviloru, majoritatea locuitoriloru, sunt neindestuliti, unde natiunea se instrainăza de cătra dieta si senatulu de statu, unde polonii sunt aproape d'a parasu senatulu, er' slovenii voru urmă esemplulu loru, acăsta stare nu se pote numi constituționale.

Puntea, ce formăza legatur'a intre tierete coronei ung. si celelalte tiere ale Maj. vostre, este construita d'in ruinele drepturilor de statu si natiunali ale celor-alalte popore, cu greu va potè infruntă furtun'a evnemintelor ce se prepara in orientulu si apusulu Europei.

Cestiunea uniunii Transilvaniei cu Ungari'a este resolvida intr'unu modu, care nu fu enunciatu neci in principiu, dupa spiretulu uniunii d'in 1848 si neci n'au indestulitu pre natiunea romana ma neci chiaru pre cea sasăsea d'in Transilvani'a.

Autonomia teritoriale a Transilvaniei, sustatoria de secl, si care, pre bas'a egalei indreptății a celoru trei natiuni colocuitoare s'ar' potè restitutu fără vatemarea egaliei indreptății cetățenesci si a integrității statului, este nimețita. Neindestulirea romaniloru cu acăsta stare a lucrurilor se vede d'in impregiurarea, că remasera in-liferinti (pasivi) cu ocașiunea alegeriloru de deputati dictali.

Impacatiunea cu Croati'a si Slavoni'a s'au facutu pre bas'a unui regulamentu octroiatu, de intrunire, si alegere, cu suspin-derea drepturilor constituționale si cu una presiune fără esemplu eserceata d'in partea poterii asupr'a cetățeniloru si oficiantiloru. Ma chiaru si impacatiunea acăsta inca este violata prin centralisarea faptcei a aminstratiunii in manile ministrului croatu, nefindu acestu-a respundietoriu in aintea legilativei patriei.

Cestiunea natiunalității este resolvida intr'unu modu mai neindestulitoriu decâtu cum se proieptase d'in partea sucomisiuniloru in 1861 1867. intr'unu modu, carele nu pote neci cătu de puticnu indestulă pre natiunile d'in Ungari'a, ce este mai multu, li se denéga inca chiar' si numele de natiune, er' lege voiesce a le contopi intr'un'a si nedespartibil'a natiune maghiara.

Serbii si romanii d'in Ungari'a au datu espresiune nemulțumirii loru in numeroase sale conferințe tiente in caus'a legii pseudo-egalei-indreptății, santiunandu prin acăsta proieptulu de natiunalitate presintatu in diet'a trecuta d'in partea deputatiloru romani si serbi, indegetandu totu-una-data calea, conducatoria la solveerea sucesa si indestulitoria a cestiunii.

Maj. vostra, cu ocașiunea pasării pre tronulu, v'ati induratu a intemeia voivodin'a serbăsea pre bas'a privilegiiloru sale vechie de dreptu publicu, anesandu-se apoi Ungariei pre temeiulu integrității sale teritoriale, v'ati induratu a asecură garantie de dreptu publicu pentru natiunalitatea si limb'a serbăsea, si in 1861 a conehiamă la Carlovetiunu unu congressu serbescu pentru detiermurirea acestoru garantie. Maj. vostra v'ati induratu a asecură preagratiosu deputatiunile natiunali si parteculari, că resolutiunile congressului serbescu se voru presintă dietei ungrăsei in forma de propusetiuni regesci pentru a fi luate la pertrătare, — guvernulu Majest. vostre inse in butulu repetiteloru interpelatiuni si propriiloru sale apromisiuni, pana la finea dietei trecute, nu s'au sentitu indemnatu a impleni apromisiunile solemne a le Maj. vostre!

Natiunea serbăsea d'in Ungari'a nu potè renunția la propriile sale drepturi natiunali, dreptu-ace'a sperăza, că Maj. Vostra nu veti concede a se da uitării acăsta cestiune, si veti indrumă pre guvernulu Maj. vostre cu se presinte camerei deputatiloru proiepte in cestiune, si apoi a le susterne Maj. vostre pentru santiunare.

Maj. Vostra in sîrele ultime ale cuventului de tronulu v'ati induratu a aminti ea prospectu siguru, că pacea receruta pentru efeptuerea reformelor nu se va conturbă.

Noi inse nu ni potemu ascunde ingrigirea dupa ce neci in inse-si raportele interne nu vedemu destula garantie pentru una pace mai duratoria. Embriunea incurcaturiloru si conflictelor esterne jace ascunsa in insu-si sistemulu organizatiunii si a guvernării imperiului.

Cestiunile de la apusulu si resaritul imperiului se desvolta astu-felu inătu potu ineură in resbele imperiulu, decumva acestu-a va oservă fidelu traditiunala sa politica esterna care tinde a domni seu a influință decisivu asupr'a Germaniei, si a sustienē imperiulu turcescu.

Interesulu desvoltării si alu sustării statului ungrărescu resere, ca Germani'a se nu fia impededata in procesulu unirii sale, er' poporele orientului se devina libere si unite, ca estu-modu Ungari'a se fia incungiuurata si d'in asta parte de state libere constituționale!

Pregratiose Domne! Restituirea integrității si depelinei suveranități de statu a tierelor s. Stefanu, respectarea autonomiei interne a regatului triunitu si a Transilvaniei cu intruducerea constituționalismului adevratu — de una parte, er' de alta respectarea drepturilor de statu ale coronei si regatului boemu, si in genere satisfacerea esigintelor natiunali si de autonomia ale slaviloru transilvanici, in viet'a publica egal'a indreptăție a totoruru natiuniloru si natiunalitatiloru d'in coce si d'in colo de Lait'a, neamesteculu in trebele esterne pre cont'a unirii Germaniei si a eliberării poporeloru d'in orientu: aceste sunt garantiele imperiului si tronului, ale libertății constituționale si ale prosperării spiretuali si materiali a poporeloru si provinciiloru imperiului — la d'in contra amenentia pericolulu d'a urmă una a trei-a catastrofa pote mai gloriosa dar' forte trista.

Sperandu că Maj. Vostra veti intrebuintă constituționala influința a coronei pentru satisfacerea totoruru natiuniloru, si spre a castigă simpatia totoruru natiuniloru vecine si deosebitu a celoru orientali, remanemu etc.

Dr. Svetozeru Mileticu
deputatulu cerc. Basiahid'a.

Siedinti'a d'in 20 maiu a camerei deputatiloru.

Siedinti'a se deschide la ora 10 a. m.

Dupa autenticarea procesului verbalu S. Vucovicu presinta petitiunea alegatoriloru d'in cetatea Timisior'a contra alegerii lui Clapca.

Presied. anuncia credentiunalele deput. Gavrilu Lonai (d'in Tis'a-hatu cott. Beregu), Col. Barciai si Alb. Benedicti (d'in cetatea Uniador'a); apoi renunțierea lui Sam. Bonisiu (numitu septemviru) la postululu de deputatu.

Ionu Ciotta (deputatulu cetății Fiume) desfasiurandu importantia economica si comerciale a liniei ferate Zagrabia — Fiume, mai alesu dupa deschiderea canalului de Suez, interpelăza pre ministrulu comerțului, că facutu-s'au despusetiunile trebuințiose pentru inceperea si terminarea cătu mai grabnica a cladirii liniei amintite? — Se va predă ministrulu respectivu.

Se face apoi urmatoria

Interpelatiune.

Fiindu insciintiatu d'in funte securu, că ministeriulu imperialu de resbelu d'in Vien'a scrutăza, prin rezervatulu seu, pre la confiniile situate Bosniei, că erariulu câte edificie ar' avē la fruntariile aceste, pentru a le potè intrebuintă de ospitale militare, mai departe căti individi loiali s'ar' potè gasi, cari se predē edificie sale private totu pentru a fi ospitale militare;

si dupa-ce in confiniile situate fatia cu Bosni'a s'au respanditu faim'a, că Austri'a este aplecata a ocupă Bosni'a, ce nu consuna neci-de-cum cu comunicatele oficiose ale ministeriului austriacu de esterne, in privința intentiuniloru pacinice, si deosebitu in privința impregiurării, că n'are in cugetu a intreprinde ocupatiuni neci in orientu neci in apusu:

suscrisulu, atragandu atentiunea guvernulu ungrărescu a supr'a cercustanției premise, carea pote neleniscă spiretele natiuniloru vecine, si pote compromite forte seriosu pacea, mi iēu libertatea d'a adresă dlui ministru presiedinte urmatori'a interpelatiune:

1. Are cunoscintia guvernulu ungrărescu dar' cu deosebire d. ministru presiedinte despre pregatirile resbelice ce se intreprindu fatia-fatisiu pre la fruntarie?

2. Este aplecatu d'ni'a lui a-si intrebuintă influința la locul competente mai inaltu, pentru ca guvernulu austro ungrărescu se nu urmeze politic'a interventiiunii in orientu, si a ocupatiuniloru in Bosni'a?

Pes'ta, 20 maiu, 1869.

Dr. Svetozeru Mileticu,
deputatulu cerc. Basiahid'a.

Se va inmană ministrulu presiedinte.

D'in partea juriului verificatoriu se dechiara verificati definitivu: c. Bela Cheglevicu si Georgiu Clapca.

Col. Tis'a propune a se oservă dispusetiunea §-lui 77. d'in regulamentulu camerei, pentru ca alegatorii respectivi se-si pota eserce dreptulu loru de petitiunare. De aci se escă una disputa infocata, care se termină cu trecerea la ordenea d'lei, dechiarandu-se verificati (d'in partea juriului verif.) urmatorii deputati: Bela Vodianeru, Adolfu Erkövi, Nicolau Oláh, Sandru Török, Ladislau Szögyényi jun., Col. Justu, b. Albertu Vodianer, si Eugenu Sentiei.

Minist. internelor b. Bela Vencheimu respunde la interpelatiunea ce i s'a facutu de dep. Vilhelmu Paulini-Totu, spunendu cum-că prefectulu (com. supr.) cottului Turotiu l'a insciintiatu, că liniseca publica si securitatea personala a cetățeniloru d'in T. S. Martinu a fostu amenintata; s'au intemplat mai multe turburări; unu copilu a devenitu viptim'a loru; panslavii d'in opidulu amintitu intruniu clas'a cea mai corupta a poporatiunii, periclitandu estu-modu securitatea publica, pentru a carei-a sustienere, midilocel ce stau la dispusetiunea judei cercualu, erău nesuficienti. Deci s'a veditu silitu a se adresă comandulu militariu, pentru ca a cestu-a se trameta militia la T. S. Martinu; s'a si tramisu una diumetate escadronu de cavaleria. Totu in diu'a acăa, dice minist., primii unu telegramu de la vice-prefectulu cottensu, in care mi-se spune că milit'a sosita nu va fi suficienta pentru impededarea turburărilor si agitatiuniloru de natiunilate. Am indrumatu pre respectivulu vice-prefectu, ca la casu de trebuinția se recerece pre comandantele militariu d'in Rozsahegy, care fu avisatu a tramite milit'a ce se va recere. Comandulu militarescu m'a insciintiatu, că incortelarea militiei ar' fi bine a se face la unu locu, fiindu că incortelarea pre la case private aduce cu sine multe neplaceri; si estu-modu milit'a s'a incortelatu in localitatea Matitiei. — Primariulu opidulu T. S. Martinu m'a recercatu prin una telegrama, plan-gundu-se, că incortelarea militiei in localitatea Matitiei vatemata intrég'a natiunalitate slovacă; deci se midilocescu in-cetarea acestei scandalose procederi. M'am adresatu in privința acăsta vice-prefectulu, care m'au insciintiatu, că localitatea respectiva nu este proprietatea Matitiei, si estu-modu milit'a a remasu si este acolo in interesulu sigurității publice.

Vilhelmu Paulini-Totu nu este indestulitu cu respunsulu pentru că datele, pre cari se baséza, n'au vre unu temeiu; dreptu acăa-si reserva, dreptulu, ca in restempu de 8 zile se dovedesca netemeinic'a loru. Ce se atinge de localitate, spune că opidulu T. S. Martinu, primindu de la Matitia 3000 fl. semel pro semper, s'a deobligatu a-i edifică si

da la dăpusețiunea societății localitatea în cestiune. Săstiene mai de parte, că alte turburări n'au întrevănit, decât numai mîscămîntele și frecările electorale, de cari se ivescu la tote alegerile; cu tote aceste preservativă întrebuintă d'în partea puterii executivă a fostu neoportuna; organele aministratiunii, precum se vede d'în înseși împărțirile vice-prefectului, au purcesu numai d'în presupusețiunii și verosimilitate; și estu-modu de procedură ar' fi avut locu numai în epocă de tristă memoria a lui Bachu, ér' neci de cătu într'una ăra constituțională.

Albertu Nemetu interpelăza pre întregu ministriul, apoi pre ministrul presiedinte, pre alu interneloru și justitiei deosebitu, în causă guvernării excepționale a cōtului Hevesiu.

Interpelatiune cātra întregu ministeriul :

1) Pre care lege s'au prăcșă legale se basăza ordinațiunea d'în 30 decembrie a. tr. a consiliului ministeriale, care îndrumăza pre cōtulu Hevesiu spre a-si retrage și nimici numai decâtu concludusulu s'au creatu 14 în decembrie a. tr. ?

2) De cum va comitetulu cōtensu impliniă acēsta porunca, conformu cuvinteloru ordinațiunii: guvernulu n'ar fi constrinsu la neci unu pasiu riguros ulterioru, și estu-modu cei ce, conformu ordinațiunii, au comis una violență gravă contr'ă respectului legiloru, contr'ă autorității legelatiunii și contr'ă principiului de parlamentarismu, care înaltia person'ă domnitoriului de asupr'ă lupteloru politice — nu se voru mai trage la răspundere; care lege a împoternicitu pre guvernulu, pentru că în casulu acestu-a s'ă eserceze dreptulu agratiării ?

3) Comitetulu cōtensu a răspunsu ordinațiunii ministeriale cu una adresa chiarificatoriă și plină de respectu; și totu-si în diu'ă urmatoriă i s'ă cetitu rescriptulu regescu prin care se numesce comisariulu regescu! Celu ce voiesce a eserce agratiare preventivă, cum pote închide calea d'înaintea escusațiunii juste și drepte? Mai alesu atunci, cându la casulu orbei supunerii, concludusulu incriminatu neci că s'ar' fi mai luat în considerațiune d'în partea guvernului ?

4) Satisfacundu-se totoruru prescrieloru rescriptului regescu, până cându are s'ă mai țienă starea excepțională în cōtulu Hevesiu ?

Interpelatiune cātra ministrul presiedinte: Cu raportu la rescriptulu regescu datu în Vien'ă în 31 decembrie, contrasemnatu de ministrul presiedinte — coru răspunsu de la dlu ministru-presiedinte :

1) Comisariatulu regescu este incompatibilu cu form'ă guvernamentulu parlamentar, pentru că Maiest. sa, conformu §. 3 art. III. d'în 1848, eserce exclusiv prin ministriulu răspunsabilu puterea executivă; deci cum s'ă potutu nimici comisariulu regescu, dispunetoriu nemidlocitu în numele și person'ă maiest. sale cum s'ă potutu investi cu pleneputință — cându neci chiar' maiest. sa, ca rege constituționalu ung. nu o posedă ?

2) Person'ă regēscă a Maiest. sale, conformu §. 1. art. III. d'în 1848, e santă și neviolabilă; deci cum s'ă potutu esmite comisariulu regescu reprezentante alu personei Maiest. sale, facundu-o prin acēst'ă ilusoriă d'înpreună cu legea citată s'ă cu răspunsabilitatea ministerială ?

3) Juredicțiunile țierei, conformu §. 26. art. 1848, au remas în posesiunea puterii și a prăcșei de mai înainte, ér' conformu art. XIV. 1848, comitetulu cōtensu a remas în eerculu totoruru drepturiloru, cuvenite cōtelorulu după prăcșă de mai înainte; deci cum s'ă potutu :

a) intrerumpe energi'ă vitală, autonomă a cōtelorulu, suspendendu-se șiedințele comitetului cōtensu ?

b) cum s'ă potutu suspinde oficiantii cōtensu, și a se înlocui prin alții, cându conformu art. XVI. 1848, numai prefectulu d'înpreună cu comitetulu cōtensu are dreptu acēst'ă ?

c) cum se potu trage înaintea barielorulu legii acei-ă cari au influență la crearea concluduseloru cōtense, atacandu-se prin acēst'ă dreptulu consulariloru libere, alu concluduseloru și alu libertății cuventului, și riscandu-se garanțiile cele mai principale ale vieții constituționale ?

(Va urmă.)

Nr. 73.

Seria VIII.

Publicatiune.*)

D'în partea subscrisei direcțiunii a Asociațiunii naționale pentru cultur'ă poporului romanu, prin acēst'ă se aduce la cunoscinti'ă onoratului publicu romanu: cumcă „sortiriile filantropice“ d'înpreună cu „biletele de intrare“ la petrecerea de saltu (balu) naționalu arangiata în favoarea fondului Asociațiunii și esecutanda în diu'ă primă a adunării generale defiptă pe 1/14 Iunie, a. c. — în mai multe esemplare s'au trimis pretotindenea la respectivii domni colectanți, și alți binevoitori ai Asociațiunii, pentru distribuire la onoratulu publicu doritoriu de cultur'ă națională a poporului romanu.

Pentru aceea toti doritorii de a participă la întreprinderea sublimă sunt poftiti a cumpără — după placu și bunavoință — de aceste sortiri și bilete, de la respectivii demni colectanți, prevediuti cu de acestea — pe langă

*) Cele lalte onorate Redacțiuni ale diuariloru romane naționale sunt rogăte pentru bunavoință de a reproduce acēsta publicatiune în colonele sale. Direcțiunea.

depunerea pretului celu multu până în 8 Iunie a. c. st. n. care este terminulu inclusivu pentru închierea planului loteriei filantropice, și până la care toti respectivii posesori (vindiatori) de sorti și bilete, sunt avisati a strapune consemnările și banii despre vendiarea acoloru-a-si hârtie la acesta direcțiune.

Datu d'în șiedinti'ă ordinară ținută în Aradu, 8 maiu nou 1869.

Direcțiunea Asociațiunii naționale pentru cultur'ă poporului romanu.

Demetriu Bonciu, m. p.

presiedinte substitu. Petru Petroviciu, m. p.
notariu asociațiunii.

NOUȚATI STRAINE.

ORIENTU. Cu vre-o cate-va zile mai înainte telegramele d'în Constantinopole ni aduseră șcirea despre unu nou cerculariu alu Turciei, îndreptatu reprezentantiloru sei d'în Parisu, Londr'ă, Vien'ă, Berolinu, Petropole și Florenț'ă în causă renoiteloru agitațiunii comise de Greci'ă. Amintit'ă nota sună :

Increderea, carea și-a pus'ă gratiosulu nostru suveranu în dreptatea și imparțialitatea puteriloru, aprobându fără cea mai mică trăganare conchiamarea unei conferinție, carea eră chiamată a complană diferințele noastre cu Greci'ă, acum s'ă justificatu pre de plinu. Concludusulu, adusu cu unanimitate de acestu areopagu diplomaticu, e una consecrare nouă a șantelorulu principie fundamentale ale moralului și dreptului. Elu desfășura înaintea ochiloru lumii, că dreptatea e încă destulu de potință pentru a nu concede, ca primulu ambitiosu s'ă turbure pacea vecinilor sei. Insarcinatu de maiest. sa Sultanulu Te invită prin acēst'ă, a esprime cabinetulu Maiest. Sale cea mai sincera multămită și înaltei porte pentru activ'ă și loial'ă spriginire, ce a oferitu-o în favoarea pacificei resolveri a conflictului, pentru a cărei evitare amu facutu tote, ăra Greci'ă lu-puneă prestea totu în lucrare, pentru a-lu ageri totu mai tare.

Conduita Greciei d'în trecut și finea proclamațiunii noului ministriu cātra poporulu elinu întru adeveru nu ni potu însulfă una încredere mare în venitori'ă constelațiune a raporteloru nōstre cātra Greci'ă. Pentru a se preface în adeveru promisiunea Greciei ce a trebuitu s'ă o faci conferinției d'în Parisu ni se pare neîntrelasavăra una veghiare atentă d'în partea puteriloru. Esprimendū-ne estu-modu, nu vomu neci de cătu a anticipă ore-si cari acuse. Protestăm contr'ă veri-carei suspiciuni înprivinti'ă ver-unui cugetu rezervatu fatia cu regatulu Greciei. Greci'ă va află guvernulu imperatescu totu de un'ă gață, în intrulu marginiloru posibilității a face tote, ce convinu cu dreptulu și demnitatea lui, pentru a întretinē cu ea raportele bunei vecinătăți. Dreptu aceea potemu asecură, că nu vomu între prinde nemicu, prin ce s'ar' trică bun'ă armonia care, a o restitui între ambii vecini, de pinde singuru numai de la Greci'ă.

Cea ce dorimu e, a dechiară liberu că, în cătu Greci'ă nerespectandū obligamentulu s'au, începe de nou (precum se pote prevedē d'în proclamațiunea sa) a urmă în conduita sa acea-si direpțiune, prin care eră se compromite pacea europeană, răspunsabilitatea pentru urmările unei astu-felii de stări ar' cadē numai și numai pre Greci'ă; la neci unu casu nu potemu suferi, ca guvernulu elinu s'ă continue su masc'ă comiteteloru revoluționare a agitā spiretele poporațiunii nostre grecesci, dându-si aparință înaintea ochiloru Europei, că ajută „confesiuniloru sei cari lancezescu su jugulu turcescu.“ Poporațiunea acēst'ă nemicu nu dorește mai tare, de cătu a remanē linișcită desvoltandū-si buna starea sa. Ea se convinge totu mai tare, că egal'ă îndreptățire a diferiteloru semintie de popore, cari locuescu în Turci'ă, e unu dreptu fundamentalu alu imperiului, care pre tota diu'ă si-castiga spresiuo în fapte notorice. Prea gratiosulu nostru domnu a proclamatu de mai multe ori acestu principiu mare, și veghieza în persona și fără intrerumpere asupr'ă progresivei lui realizări. E superfluu a asecură adevērul celoru afirmate, că-ci se constata în destulu prin fapte (sem.) Aali.

SERBIA. Foi'ă oficială „Unitatea“ comunica urmatoriul șcire: „oficiolatele turcesci anuciara locuitoriloru d'în Svornulu-nicu și acaru, că au primitu ordinu de la Sultanulu, că au a pasesi pamentulu Serbei.“ În modulu acestu-a fluviulu Dori'n'ă va formă barier'ă între Bosni'ă și Serbi'ă. S'ă dīce că turcii d'în numitele locuri se opun ordinului sultanului, înse Osmanu pasi'ă tramise unu comisariu care va șci castigă respectu ordinațiuniloru portei.

Comisiunea mistă a resolutu cestiunca beserecci d'în Bulgari'ă în întielesulu, că în Constantinopole se resiedă una metropolitu bulgară, care are a fi capulu supremu alu beseriei bulgare. Bulgarii și voru aministră autonomu beserie'ă lor. dându patriarcului una sumă anuală de bani.

VARIETATI.

*) (A estu de su tipariu.) „Regulamentulu de procesura civile d'înpreună cu doue ordinațiuni supletorie ale ministrului r. u. de

just., și cu o terminologia scurta,“ traducere elucrată de dlu dr. Iosefu Galu vice-notariu la secțiunea transilvană a tablei r. u. septenav. d'în Pest'ă. — Credu că nu va fi necesaru a demustră mai pre largu — dīce d. Galu în precuventare — de ce însemnate e pentru aplicarea limbii romane în aministratiunea justitiară, ca s'ă avemu tote legile custatatorie și în testu romanu. (Consentimū predeplinu numai s'ă fia testu românescu, ér' nu precum ni-lu produce grat'ă astapaniloru nostri. Amu vediu una traducere elucrata, la poruncel'ă mai înaltă, de unu romanasiu oscuru, am perlesu doue șfere și în ele doue expresiuni: „majoritate reciproca“ (romanesce — relativă) și „religiune înterconfesiunală“, șermana limba romanēscă! cugetăm, cum te ștegnescu necredentiosii, dar' iértă-li cānu știu, ce facu. Dēca frundieriam mai departe pote am fi aflatu expresiuni și mai întorse, ștorse d'în lexicologi'ă șfeticului școlaru B. y Gy.) Traducerea „proces. civ.“ în cătu amu perlesu-o, este destulu de corectă, și o recomandăm atentiunii on. publicu romanu. Pretiulu cārtii este 1 fl., fiindu a se tramite d'ă dreptulu dnului Galu. Aflandu cartea acēst'ă spriginire la știa. publicu rom. aut. are de cugetu a edă, cu ajutoriulu cātoruv amici, una colecțiune cătu se pote mai completă a terminiloru tehnici juridici, și „regulamentulu afaceriloru interne, la judecatorie!“

*) (Decoratiuni.) M. S. Imp. a decoratu cu crucea de auru pre protopopii romanesci gr. cat. Georgiu Molnaru preutu în Turtiu și Ladis. Andercu pr. în Batarciu, (comit Ugocia) — dreptu recompensa pentru meritele loru întru interesulu beserecci și alu birelui comunu.

*) (In Blasiu) în 11 fauru st. n. a. c. ținendū-se balu în folosulu fondului pentru ajutorirea școlariloru gimnasiali mai lipsiti de în casuri de morbu, afara de publiculu numerosu d'în locu, ce participă la acea petrecere, concursera cu ajutorie însemnate și alte persone prea demne d'în afara și d'în locu, fără de a fi luat parte d'în petrecere. Venitulu totalu a fostu 338 fl. 35 cr. Spesele balului 48 fl. 56 cr. Venitulu curatu 289 fl. 79 cr.

*) (Sinodu.) Cetimū în „Gaz. Tr.“ că în dieces'ă Albei Julie se va țienē sinodu diecesanu în cause pure beserecesci; apoi se va conchiamă unu congresu beserecescu și d'în mireni în cause școlare și fundatiunali. S'ă fia.

*) (Conferință publică literară a societății de leptura d'în Oradea-Mare.) De la societatea de leptura a junimii romane d'în Oradea-mare primimū șcirea îmbucuratoriă că laudat'ă junime a societății va țienē și estu-tempu o conferință (șiedintiă) publică literară împreunată cu produțiuni instrumentale și vocale, și urmata de o academiă limbistică d'în partea tenerimii seminariului domesticu. După produțiunea literară se va arangiă petrecere de jocu. Terminulu e defiptu definitivu pre 3 Iun. adoca Joi s'ă cu o șeptemana înainte de înaltirea Domnului. Produțiuniile societății de leptura a tenerimii d'în Oradea-mare, a fostu cercetate totu-de-aun'ă de unu publicu forte numerosu, nu numai d'în Oradea-mare și d'în giuru, ci chiaru și d'în părțile îndepartate ale Satu-marelui, Careiloru-mari, Aradului etc.

Produțiunile anuale ale societății de leptura d'în Oradea-mare devenira pentru publiculu romanu o adevărată serbatore, care celu ce a luat parte o data la d'ins'ă, cu greu o va lasă de alta data necercată. Șperăm că brav'ă tenerime romane d'în Oradea-mare nu va fi lipsită, neci estu tempu de mangaiarea, de a potē salutā la produțiunea și laudabili unu publicu cătu de numerosu. Programulu lu vomu publicā în curendu.

*) (Statisticu) La anulu 1852 Ungari'ă aveă 9 masine economice de vaporu cu 59 puteri de cai; la a. 1863 s'ă are dicatu nurlu acēst'ă la. 358 masine și 3284 puteri de cai; adu pote că s'au triplicatu ambii numeri.

*) (Consumarea de sare în Ungari'ă) În an. 1867 s'ă consumatu 2,033,602 centenarie de sare, la a. 1868 244,118 c., în 1867 monopolulu sutragundū-se spesele sarei, a obtie unu venitulu curatu de 10,836,268 florini, ăra în a. 1868 numai 9,630,218 fl. De și în a. 1868 s'au consumantulu 210, 597 cent. mai multa sara, venitulu a fostu de 1,206,050 fl. mai micu, ce-si are caus'ă în pretiulu celu mderatulu sarei și în spesele cele mai mari ale regaleloru. D'în începutulu anului 1862 până la finea an. 1868, asiē daru șapte ani, s'au consumatu în intrulu țierei 14,258,548 cent. de sare. Împartindū-se cantitatea numita între cei 15 milioane de locuitori, resulta că fie-care personă a consumatu în a. 1867 13 1/2 pundi de sare, ăra în a. 1868, 15 p.

*) (Foite) d'în Romani'ă liberă vorbescu despre eventualitatea unei schimbări în ministriulu d'în Bueurescu.

*) (Ricciotti Garibaldi) petrece de cate-va zile în Triestu.

*) (Maialulu Junimii Romane d'în Pest'ă) datu în șcirea d'ilei mari 3/15 maiu 1848 a coresponsu acceptariloru comunu.

Proprietariu, redactoru răspundetoriu și editoriu:
ALEXANDRU ROMANU.